

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายปัญญา อุดชาชน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒๒/๒๕๖๔

เรื่องพิจารณาที่ ๙/๒๕๖๔

วันที่ ๘ เดือน ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

ระหว่าง	คณะกรรมการการเลือกตั้ง	ผู้ร้อง
	นายชุมพล จุลใส ที่ ๑	
	นายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ ที่ ๒	
	นายอิสสระ สมชัย ที่ ๓	
	นายถาวร เสนเนียม ที่ ๔	
	นายณัฐพล ทีปสุวรรณ ที่ ๕	ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒) หรือไม่ นับแต่เมื่อใด

ความเห็น

สิทธิเลือกตั้งถือเป็นสิทธิของพลเมืองที่กฎหมายบัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองไว้เนื่องจากการแสดงออกถึงเจตจำนงของพลเมืองในฐานะผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย สิทธิเลือกตั้งดังกล่าวมีจุดกำเนิดมาจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy) จึงถือได้ว่าสิทธิเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญในการแสดงเจตจำนงทางการเมืองของประชาชน หลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการพื้นฐานสำคัญ ประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

๑. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน
๒. หลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค
๓. หลักเคารพเสียงข้างมากและคุ้มครองเสียงข้างน้อย

๔. หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม

ด้วยเหตุนี้ การจำกัดสิทธิหรือการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งต้องคำนึงถึงหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่ไม่กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรวมถึงบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญที่บัญญัติบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งที่อยู่ระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีปรากฏ ๕ ลักษณะ ดังนี้

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ มาตรา ๙๐ (๕) บัญญัติว่า “ผู้อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา”

๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๑๐๔ (๔) บัญญัติว่า “อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา”

๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๖ (๔) บัญญัติว่า “อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง”

๔. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๐ (๒) บัญญัติว่า “อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง”

๕. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๙๖ (๒) บัญญัติว่า “อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๙๖ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

๑. ๑

๑. ๑

(๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่

๑. ๑

๑. ๑

มาตรา ๙๘ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๑. ๑

๑. ๑

(๔) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔)

๑. ๑

๑. ๑

(๖) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๑๐๑ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

ฯลฯ

ฯลฯ

(๖) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘

ฯลฯ

ฯลฯ

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลอาญาได้มีคำพิพากษาในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ ๒๔๗/๒๕๖๑ หมายเลขแดงที่ อ ๓๐๗/๒๕๖๔ ว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๑๑๗ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง มาตรา ๒๑๖ มาตรา ๓๕๘ มาตรา ๓๖๕ (๒) และ (๓) มาตรา ๓๖๒ และมาตรา ๓๖๔ และมีความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗๖ และมาตรา ๑๕๒ วรรคหนึ่ง ลงโทษจำคุกผู้ถูกร้องที่ ๑ จำนวน ๙ ปี ๒๔ เดือน และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี ผู้ถูกร้องที่ ๓ จำนวน ๗ ปี ๑๖ เดือน และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี ผู้ถูกร้องที่ ๕ จำนวน ๖ ปี ๑๖ เดือน และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๔ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๑๑๗ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง มาตรา ๒๑๖ มาตรา ๓๕๘ มาตรา ๓๖๕ (๒) และ (๓) มาตรา ๓๖๒ และมาตรา ๓๖๔ ลงโทษจำคุกผู้ถูกร้องที่ ๒ จำนวน ๗ ปี และผู้ถูกร้องที่ ๔ จำนวน ๕ ปี ในวันดังกล่าวผู้ถูกร้องที่ ๑ - ๕ ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ ศาลอาญามีคำสั่งให้ส่งศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาสั่ง และออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ส่งตัวผู้ถูกร้องที่ ๑ - ๕ ไปขังที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ถูกร้องที่ ๑ - ๕ ในระหว่างอุทธรณ์ ศาลอาญาจึงมีหมายปล่อยชั่วคราวผู้ถูกร้องที่ ๑ - ๕ ในระหว่างอุทธรณ์ ในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เมื่อประมวลข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องทั้งห้าทุกประเด็นแล้ว ประเด็นสำคัญที่รัฐธรรมนูญบัญญัติว่าต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลย่อมมีความชัดเจนทั้งด้านตัวอักษรและเจตนารมณ์ ทั้งนี้ การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติลักษณะต้องห้ามของบุคคลมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนของประชาชนที่ทำหน้าที่สำคัญในการตรากฎหมาย การควบคุม

การบริหารราชการแผ่นดินและการพิจารณางบประมาณรายจ่ายประจำปีของประเทศ ประกอบกับจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนของคณะกรรมการประชาสัมพันธ์และสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๘ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้บุคคลที่มีประวัติเคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมายมาดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนลักษณะต้องห้ามดังกล่าวที่มีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากเหตุของการกระทำความผิดและข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้การจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งมีความเข้มงวดแตกต่างกัน เมื่อข้อเท็จจริงแห่งคดีนี้เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) ซึ่งใช้คำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล” จึงมีความหมายว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดลงเมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุกเท่านั้นโดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน กรณีของผู้ถูกร้องทั้งห้าจึงตกอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง ตามมาตรา ๑๐๑ (๖) โดยไม่จำเป็นต้องรอให้คดีถึงที่สุดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๓) แต่อย่างไรก็ดี สำหรับกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๒) ซึ่งใช้คำว่า “อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่” จึงมีความหมายว่าคำพิพากษาของศาลย่อมมีผลใช้บังคับได้จนกว่าศาลสูงจะมีคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น เมื่อศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ใดแล้ว ผู้นั้นต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งทันที

ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ - ๕ ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลอาญา ผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และผู้ถูกร้องที่ ๕ ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งจึงเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

๑. สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒)

๒. สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๒ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖)

๓. สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๓ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒)

๔. สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖)

๕. สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๕ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒)

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า เมื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ - ๕ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแล้ว สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดลงนับแต่เมื่อใด

เห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องทั้งห้าหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ดังนั้น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง นับแต่วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔ เป็นต้นไป

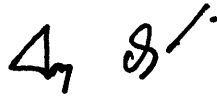
เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๔ สิ้นสุดลง ทำให้มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งว่างลงและต้องดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ จึงให้ถือว่าวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง คือ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน คือ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๔

กรณีสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๒ และผู้ถูกร้องที่ ๓ สิ้นสุดลงทำให้มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อว่างลง ประธานสภาผู้แทนราษฎรต้องประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างลง โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๒) จึงให้ถือว่าวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง คือ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน คือ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๔

และกรณีสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้ลาออกเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๔ และมีประกาศสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ให้ผู้มีชื่อ

ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคพลังประชารัฐเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๒) แล้ว จึงทำให้ไม่มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๕ วางลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๖ (๒) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องทั้งห้าหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๒ วรรคสอง คือ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔ และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน คือ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๔ เป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ - ๕ วางลงตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ และ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๒)

(นายปัญญา อุดชาชน)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ